

Gemeenteprogram.

(Vastgesteld den 2 en 3 April 1899.)

Overwegende, dat, waar maatregelen, wenschelijk in het belang der gemeente, mochten indruischen tegen de rijks wetten, regelende de verhouding tusschen Rijk en Gemeente, de gemeenteraden de taak en de bevoegdheid hebben om op verbetering dezer wetten aan te dringen, stelt de S. D. A. P. op het gebied der gemeente-politiek de volgende eischen ongeacht de belemmeringen, door de rijks wetgeving aan de vervulling in den weg gelegd:

I. Uitbreiding van het **grondbezit** der gemeente. Geen verkoop van gemeentegrond aan particulieren of verhuring op zeer langen termijn. Onteigening, door stedelijke gemeenten, van gronden, grenzende aan den bebouwd kom der stad, — door landelijke, om in de behoeften aan bouwland te voorzien.

II. Wering of overname van alle bedrijven, die het karakter aannemen van een gemeentelijk *monopolie*.

Uitbreiding van het **gemeentelijk bedrijf** door verschaffing van gemeentewege van water, licht en warmte, exploitatie van tramwegen, telefonen en elektrische beweegkracht; oprichting van gemeentelijke werkplaatsen en magazijnen; inrichtingen voor handel en bedrijf (havens, dokken, kranen pakhuizen); regeling en eigen uitoefening van het bouwbedrijf en assurantie der gebouwen.

III. Zorg der gemeente voor de **werkloozen** door het stichten van arbeidsbeurzen, staande mede onder toezicht van patroons en arbeiders, het verschaffen van werk door het doen afbreken van krotten of

herstellen van slechte woningen en aanleggen van volksparken; het doen vervaardigen of herstellen van goederen, om deze te verschaffen aan de bedeelden.

Het tegen matigen prijs in gebruik geven van grond en van bedrijfsmateriaal, om landbewerkeren daarop een zelfstandig bestaan te verschaffen; in verband hiermede bevordering van coöperatie der kleine en middelmatige landgebruikers; het aanleggen van wegen en bosschen, het droogleggen van plassen en de ontginning van woeste gronden.

IV. Behoorlijke bezoldiging van lagere **beambten en werklieden in gemeentedienst**, met beperking der hooge traktementen voor de hoogste ambtenaren. Vaststelling van algemeene bepalingen, geldende zoolwel voor den arbeid in directen als voor dien in middellijken dienst der gemeenten, waardoor den arbeiders, in aansluiting aan de practische eischen der gevestigde vakvereeningen, een goed loon tegen een matigen arbeidsduur wordt verzekerd, en hen volle uitkeering bij ziekte, Zondagsrust, een jaarlijksche vacantie met behoud van salaris, een pensioen voor henzelfen en voor hunne weduwen wordt gewaarborgd. Bepalingen van ongeveer dezelfde strekking in de voorwaarden voor het verleenen van concessies en inachtneming hiervan bij het aanbesteden van leveranties.

Uitvoering van gemeentelijke bouwwerken in eigen beheer. — Instelling van een scheidsgerecht voor geschillen tusschen werklieden en hunne onmiddellijke chefs; volkomen vrijheid van beweging in organisatie en politiek voor ambtenaren en werklieden.

V. Kosteloos voorbereidend, lager-, herhalings- en

ambachtsonderwijs. Bij gebleken bekwaamheid kosteloos middelbaar en hooger onderwijs voor minvermogens. Schoolvoeding en -kleding, en vakantiekolonies. Schoolartsen en schoolbaden. Gratis leermiddelen. Krachtige zorg voor voldoende schoolbouw. Invloed van den klasseonderwijzer door schoolvergaderingen. Samenstelling van de commissies van toezicht op het lager onderwijs uit vertegenwoordigers van den gemeenteraad, van de ouders en van de onderwijzers. Bevordering der volksontwikkeling door: openbare boekerijen, leeszalen en beschikbaarstelling van openbare gebouwen voor ontwikkelingsvoordrachten. Instelling van bureaux voor gratis rechtskundig advies voor on- en minvermogens.

VI. Krachtige zorg voor den **gezondheidstoestand** door het bouwen van gemeentewege van *arbeiderswoningen*, beantwoordende aan de gezondheidsleer en beschikbaar gesteld ook voor de armsten; aansluiting van elke woning bij de gemeentelijke waterleiding, terwijl zij wat licht, lucht, ruimte, verwijdering van afvalstoffen, brandgevaar, geriefelijkheid enz. betreft, moet voldoen aan de eischen der hygiëne. Strenge verordeningen op het bouwen van woningen, gehandhaafd door een goed ingericht en blijvend bouwkundig en sanitair toezicht. Onteigening van gemeentewege van alle woningen in strijd met de gestelde eischen. Gemeentelijke slaaphuizen.

Keuring van levensmiddelen, met centrale markten voor alle eerste levensbehoefte en openbare slachthuizen. Gemeentelijke verzorging van zieken en gebrekkigen. Volksbad- en Zweminrichtingen; gemeentelijke waschhuizen. Goede inrichting van de

gemeentelijke reiniging en het rioolstelsel ; kosteloze desinfectie-inrichtingen enz.

VII. Verbeterde gemeentelijke **armenzorg**, bestaande in zooveel mogelijk voorkoming der bitterste armoede door tijdig te steunen, hetzij door voorschotten of door giften. Opneming in de armbestuurscolleges van werklieden en kleine burgers, bekend met de nooden en behoeften der armen, zooveel mogelijk verspreid over de verschillende deelen der gemeente. Behoorlijke ondersteuning der armen bij gebleken nood, onverschillig op welken leeftijd.

VIII. **Drankbestrijding** door de gemeenten, door het onder geen voorwendsel vermeederen der inrichtingen met vergunning, bij benoemingen van politieagenten en inspekteurs de voorkeur te geven aan afschaffers of geheelonthouders en het verschaffen van wachtlokalen met verstrekking van koffie voor losse arbeiders.

IX. Afschaffing der bepalingen uit de **politieverordeningen**, die de vrijheid van betooging, vergadering en drukpers, in lokalen en op den openbaren weg belemmeren. Bekostiging der justitieele politie door het Rijk. Benoeming van den burgemeester en van alle beambten der gemeente-politie door de gemeenteraden.

X. Heffing der gemeentelijke inkomsten, om de gelden, noodig ter voorziening van de algemeene volksbehoefte, bijeen te brengen, in dier voege, dat de lasten op onvermogens niet en op minder vermogens zoo licht mogelijk drukken. Vrijstelling van inkomsten tot een bedrag, noodig ter bestrijding der noodzakelijke bestaanskosten. Progressie in den hoof-

delijken omslag. Belasting van uitwonende eigenaren. Afschaffing van tollen. Heffing eener gemeentelijke progressieve grondbelasting met herhaalde waardeschatting. Heffing van opcenten op de rijksbelasting op erfenissen. Heffing eener bijzondere belasting van eigenaars, wier bezittingen in waarde vermeerderen uitgaven der gemeenten.
